

ספיר וההלום

מרגליות יקרות ואבני חושן,
פנינים נפלאים וסיפורי צדיקים
דברי הגות ורעיון
מאצרות תורת החסידות
עשובצות זהב ועסודרות
משיגוריו ושיחותיו של
רבי מנחם מענדל פערמאן שליט"א
פרשת ויגש

שבת קודש

אבסוף גיגם שבת
בקדושת השבת וסגולתה

עצמו את על ההנהגה, ובטרם לקח הרבי מקוצק את הגביע לידו בכדי לקדש בו, קם אחד מהחסידים, רבי נתן סטוטישינר מוורשה, ולקח את הגביע והעמידו על ידו של רבי יצחק מאיר באמרו לו: "העולם רוצה לשמוע קדוש, לכן יקדש נא רבנו".

בעל 'חדושי הרי"מ' לא ענה כלום, אלא לקח בשתיקה את הגביע והעמידו על ידו של הרבי מקוצק. ואף הרבי מקוצק הביט על החסיד רבי נתניק ואמר לו: "נתניק, עוד תבוא אלי בפחמקאות בכדי לקבל גזיפה"...

ממעשים אלו למדנו שקדושי עליון קיבלו על עצמם את עול ההנהגה החסידים על ידי החזקת הגביע, ויש להתבונן מהו סודו של הגביע שראוי הוא לכך?

אמנם אין אנחנו יכולים להשיג את סודם של דברים, אולם ענינו של הגביע בתורה מצינו בענין גביע הכסף של יוסף הצדיק, המלמד אותנו כי הצדיק משול לגביע.

וכדברי קדשו של המגיד הקדוש רבי ישראל מקוונץ זי"ע, בספרו 'נור ישראל' שכתב שהצדיק משול הוא כגביע של יוסף, כי הצדיק אינו אלא כגביע שמקבל בתוכו להשפיע לכל ישראל כל טוב. ובדאי ענין הגביע אשר נתן על ידי הצדיק הוא לאות ולסימן אשר ידי כך יהיה בידם הצנורות להשפיע שפע ברכה והצלחה על כל המסתופפים בצלם.

גביע האבות

בספרו 'מגלה עמקות' (פר יוש) כתב המקובל הקדוש רבינו נתן נטע שפירא זי"ע כי תבת 'גביע' בנויה מהאבות: ג-ב-ע, הרומזות ל-ג אבות, י"ב שבטים, וע' נפש, וכל אלו הם היסודות האיתנים עליהם עם ישראל נשען ועומד.

יש להשלים זאת עם המבאר בספרים, שהאות ע' רומזת לשבעים הקנים, על ידם נמסרה התורה אשר קבל משה מסיני ומסרה ליהושע ויהושע לזקנים, כמו ששינו בתחלת מסכת אבות (פ"א מ"א).

הרי לנו מן האמור, כי בבחינת הגביע נרמזים שרשי בני ישראל, שעל ידם קיום אומותינו ומהם יצאו הענפים להנחיל דת מורשה לדורות הבאים.

כעין דברים אלו יש בדברי הרב הקדוש רבי יהודה אריה לייב מגור זי"ע בספרו 'שפת אמת' (במדבר תרל"ד), שביאר את הכתוב וְהָיָה מִסְפָּר בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כָּחַל הַיָּם אֲשֶׁר לֹא יִמָּד וְלֹא יִסָּפֵר (הושע ב א) בדרך הראויה לעבודת הבורא, שעיקר הרצון אצל יהודי הוא להיות דבק ונמשך

המשך בעמוד ב'

על התורה

שלהבות קודש והגינות חכמה
עפרשת השבוע

כביש האש

תמיהה מתבקשת תמה רבינו בעל 'אור החיים' הקדוש בפרשת ויגש (בראשית מה):

כיצד ייתכן שכל אותן שנים שהיה יוסף במצרים, לא שלח להודיע לאביו כי הוא חי? אמר בשנות עבודתו, ובשנות כליאתו בבית הסוהר, ייתכן שלא היה באפשרותו, אך לאחר שעלה לגדולה, הלא חלפו תשע שנים תמימות עד שבאו אחיו, וכיצד לא חש לצערו של אביו? הרי כל אותן שנים ישב יעקב אבינו והתאבל על בנו האובד. והתשובה מרעידה:

נמנע יוסף מלהודיע לאביו, מפני שלא רצה לבייש את אחיו ולפרסם את חטאם. האחים הרי סיפרו ליעקב שחיה רעה אכלתהו, וכאשר ישמע יעקב שיוסף חי, עלול הוא לחשוד באחים שידם במעל - כפי שאכן אירע. וכך אמרו חכמינו (ב"מ טז.) "נוח לו לאדם שיפיל עצמו לכבשן האש ואל ילבין פני חברו ברבים".

מאמר זה שגור בפי הבריות כדוגמא עד היכן יש להזהר מהלבנת פני חברו, ומעולם לא מצאנו אדם שיעלה על דעתו להפיל את עצמו לכבשן האש ובלבד שלא ילבין פני חברו, מלבד תמור שבעקבותיה דרש רבי יוחנן משמו של רבי שמעון בר יוחאי מאמר הזה, אבל אצל הגאון הצדיק רבי ישראל יעקב לייבצ'אנסקי - המשיגה מברנבוץ' ה' יקום דמו לא היה מושג שכזה, מאמר חז"ל בעלמא, ואם כך אמרו חכמינו - כך יש לנהוג!

חורף כבד היה זה.

השלג נערם לילות ארוכים, וקור עז שרר ברחובות.

כל מי שהיה באפשרותו העדיף להתכרבל תחת לשמיכות המחממות, ולא לצאת אל הרחוב הסוער.

וכך נהג גם השמש העירוני, שבמקום להתייצב על משמרתו בבית הכנסת הגדול עם שחר, ולהעלות את האש בתנור הגדול, נותר מחופר במיטתו.

בתחילה, כשהגיעו ראשוני מנין 'ותיקין' שהתגברו כארי לעמוד ממיטתם, ומצאו את בית הכנסת קר וחשוך, חשבו שנאנס השמש ולא יכול היה לבוא.

שמו חלה והצטנן.

אך למחרת, שוב היה ההיכל קלול וריק. בחוץ שגה הרוח, פתותי השלג כיסו את החלונות, ואך בקושי הצליחו לתחוב את המפתח בחור המניעול.

שלא לדבר על הזמן הרב שבחובו בהכנסת העצים וְהַנְסִינֹת לַחֲצִית את האש בתנור המגושם, על מנת שיוכלו הבאים לפשוט את מעיליהם.

ומים חמים עבור הבאים להשיב את הנפש מהקור כמו בימים הטובים, מאן דכר שמייהו?

מאן-דהוא שפגש את השמש ושאלו על היעדרותו, סיפר שהלה גמגם על עיסוק חשוב שנקלע אליו שלא בטובתו. ביום השלישי, הם כבר ממש כעסו. השמש נצפה משוטט בעיר כהרגלו, והמתפללים של המנינים המאוחרים סיפרו שלקראת השעה שמונה: הוא נראה מגיח סוף סוף מביתו בנינוחות כשטליתו ותפיליו תחת בית שחיו, והוא צועד לבית הכנסת. עבור מה מקבל השמש תשלום? האם לא נכלל במפורש בתנאי המשרה שעליו להשכים קום ולהכין את בית הכנסת למתפללים?

כשהטיח אחד מנכבדי הקהילה בפני השמש את האשמה, שתק הלה במבוכה ופניו הסמיקו. "ממחר הכל יהיה כשורה" הבטיח לאיש הזועם.

אבל למחרת, לא נראו מבעד לחלונות בית הכנסת קרני אורן של העשיות, ור' זרח האופה שוב נאלץ לכלות את זמנו במילוי התנור בעצי ההסקה תוך שהוא משפשף את ידיו מחמת הקור, במקום לומר את פרקי התהלים הקבועים שהיה רגיל לומר לפני התפילה.

שלא לדבר על כוס התה המהביל שהיה רגיל לשתות.

אחד המתפללים קרא לפטר את השמש ממשרתו, ואחרים תבעו לקצץ במשכורתו. "עבור מה אנו משלמים לו? על שנת החורף המתוקה שלו?"

ואחרי תפלת המנחה התגודדו כמה מותיקי המנין סביב השמש בזעם:

"כיצד אינך מתבייש לישון על מיטתך?!" השמש השפיל עיניו ושחק.

אזניו בערו מבושה, והוא ייחל שהאדמה תבלע אותו.

"אתם צודקים, אמצא לכך פתרון" אמר, ונמלט מהמקום.

אלא שכאשר קרא התרגול בעלות השחר הבא, התהפך השמש על מיטתו והמשיך לישון.

בקור שכזה לא יעלה על הדעת להוציא אף לא את האצבע הקטנה אל מחוץ לשמיכה, הררה מוחו המנומנם, שלא אבה לחשוב על ההשלכות.

את העלבונות שספג אמש, העדיף לשכוח. "ממחר" החליט בלבו ב'החלטה נחושה' תוך כדי ששמורות עיניו נעצמות שוב.

כעבור שעותיים, כשהודחל מהמטה, וראה את השעון, כמעט ופרח לבו בקרבו. שוב פעם גברה עליו תאות השינה, וכעת עלול הוא להיות מפוטר ממשרתו...

מאין יביא לחם לעולליו?

וכיצד יישא את פניו בבית הכנסת? הגערות שספג אמש יהיו כאין וכאפס לעומת מה שעלול הוא לספוג היום...

כמעט והחליט להישאר בבית, אלא שזמן

המשך בעמוד ב'

ידי תחושה שאנו בבחינת מקבל, שהדרך להיות זוכים לבחינה זו היא על ידי ענוה בכללות והבטול אל הצדיק בפרטות, שעל ידי שהאדם משפיל עצמו ומשים את כלי הקבול שלו למטה, הוא יכול לקבל את ההשפעה הראה עליו ממרומים. דבר זה למדנו הרב הקדוש רבי משה

ליב מסאסוב זי"ע (חידישו הרמ"ל, פר' מקץ) בבאו לפרש את דברי יוסף: 'ויאמר לחילה לי מעשות זאת האיש אשר נמצא הגביע בידו הוא יהיה לי עבד ואתם עלו לשלום אל אביכם' (בראשית מד יז). שביאר זאת על פי דברי **חכמנו זכרונם לברכה** שאמרו **במסכת אבות** (פ"ד מ"ד) "מאד מאד הוי שפל רוח", כי אם ירצה האדם להריק מכלי אל כלי, על כלי זה שהוא משפיע ומוריק ממנו להיות למעלה, והכלי שמקבל צריך להיות למטה. לכן אמרו חכמים "מאד מאד הוי שפל רוח" כדי שיוכל אדם לקבל מכל אדם איזה מדה טובה.

רעיון זה רמזו בכתוב 'האיש אשר נמצא הגביע בידו הוא יהיה לי עבד', מי שהוא מקבל כבחינת הגביע הוא יוכל לקבל מאורו של הצדיק, ובכך 'ואתם עלו לשלום אל אביכם', והכוונה לבוא יתברך, בו יכול אדם לדבוק כאשר מקבל מכל אדם מידות טובות וזורק מאיתו את המדות המגנות מה שרגיל מילדותו. בעמקן של דברים, ביאר הגאון **רבינו חיים יוסף דוד אזולאי** -

החיד"א בספרו 'פני דוד' (פר' מקץ) את ענין הגביע של יוסף ששלח לומר שהשטנים גנבוהו ונמצא באמתחת בנימין, על פי האמור **בזהר הקדוש** (ח"א קנ"ג): שיוסף הוא בחינת ברית קודש. רמז יש במילה 'גביע' שהיא גימטריא 'היסוד' וגימטריא 'מילה'. וזו היתה כונת יוסף הצדיק לומר שהם גנבו את בחינת הקדושה, מידת היסוד.

אמנם בנימין שהיה אחיו של יוסף מאב ומאם, שמר את בחינתו בשלימות, ולכן נמצא הגביע באמתחתו לרמז שאצלו שמונה בחינה זו של יוסף הצדיק. כשאמר להם יוסף 'למה שלמתם רעה תחת טובה', כון כלפי הבורא יתברך ושאלם כיצד פגמתם בבחינת הקדושה וגמלתם רעה תחת טובה למי שברא אתכם ומטיב עמכם תדיר.

והשבטים השיבו: 'חלילה לעבדיך מעשות כדבר הזה', ומעולם לא עלה בדעתו לפגם ביסוד הקדוש, רק כונתו היתה לדברים אחרים... לאחר זמן בא לידי החיד"א הספר **'לקוטי תורה'** מגורי האריז"ל, שם מובא כעין דברים אלו, שסוד הגביע של יוסף הוא לפי שיוסף הוא בחינת השפע ומידת היסוד.

ויתכן לומר כי אחד תלוי בשני, כי הדרך לבוא אל בחינת הגביע, שהוא כאמור ענין מדת היסוד וקדושת המילה, הוא דוקא על ידי בחינת ענוה והכנעה כפי שנתבאר, לפי שהגביע מסמל את ענין הענוה והשפלות יחד עם הבטול אל הצדיקים המשפיעים את הטובה על ישראל, ובכחם אפשר לבוא לידי התקון השלם.

אחר שורש בני ישראל טרם התרבו והתרבו למספר רב של אנשים, ושורש בני ישראל הוא שלשת האבות הקדושים ושנים עשר שבטי ישראל, ובאפן זה אין נפרדים בני ישראל משרשם וחל עליהם ברכה, ומתברכים וישרו יותר בבחינת 'אין מספר'.

הדבקות בשרש, ההתאחדות באבות הקדושים ובניהם אחריהם, זה סוד המשכת ההשפעה לדורות הבאים, והוא בחינת הגביע, להיות כלי ראוי לקבל את השפע הנמשך. בכך עולים יפה דבריו של **רבנו מנחם מריקאנטי** בפרושו למעשה המנוה בפרשת תרומה על הפסוקים 'שלשה גבעים משקדים בקנה האחד כפתר ופרח ושלשה גבעים משקדים בקנה האחד כפתר ופרח כן שלשת הקנים היציאים מן המנוה. ובמנוה ארבעה גבעים משקדים כפתריה ופרחיה' (שמות כה ל-לד):

התורה מצוה שיהיה בכל קנה מה הששה קנים שלשה גבעים, ובאמצעי ארבעה, ובין כלם עשרים ושנים, לרמז לעשרים ושנים אותיות התורה, ועשרים ושנים אלף מרכבות שהיו במתן תורה. והשלשה גבעים רומזים לשלשת האבות העליונים, צוה לעשותן בצורת גביע, כי הם מקבלים ושואבים ממקור העליון להשפיע לאשר תחתם.

לבימין אמו

כיון שראינו שהגביע מסמל את אחדות בני ישראל, שלכולם שורש אחד מאבותינו הקדושים ושבטי ישראל, נראה לפרש שזו היתה כונת יוסף הצדיק במעשה הגביע ששלח להטמין באמתחתו של בנימין, ובאמרו אליהם 'מה המעשה הזה אשר עשיתם הלא ידעתם כי נחש ינחש איש אשר כמנ' (בראשית מד טו).

לא על גנבת הגביע הקפיד יוסף הצדיק, שהרי ידע שלא הם גנבוהו כי אם הניחו אותו להם בלא ידיעתם, אלא אודות מעשה המכירה רמז לשאל אותם: כיצד עשו מעשה שהא הפך האחדות, שעל ידו הפרידו את הענפים משרשם ופגמו בסוד הגביע.

ותכף הוסיף לומר להם 'האיש אשר נמצא הגביע בידו הוא יהיה לי עבד ואתם עלו לשלום אל אביכם' (שם פסוקי), ורמז בכך שעל ידי שהגביע נמצא כעת בידו של בנימין, אחיו הקטן, שלא היה שתף למכירתו, על ידו בואו להם להתקון השלם להתאחד שוב באחדות כל השבטים גם יחד.

ונראה לומר עוד שזהו הטעם שבית המקדש נבנה בחלקו של בנימין דוקא, כי בית המקדש הוא מקום המאחד את כל בני ישראל, ובנימין שלא היה שותף במכירת יוסף ולא פגם באחדות השבטים ראוי שיבנה בית זה בחלקו.

הוא המשביר

מיעודו של הגביע יש לנו ללמד הוראה למעשה, שהאפן בו יכולים לקבל את ההשפעות מהצדיק הוא גם באותה בחינה של הגביע, על

התפלה המתקרב הכריח אותו לפסוע בחשש לכיוון בית הכנסת כשהוא מביט לכל הצדדים כגנב. לביש מזל, כאשר עמד להניח רגלו על מפתן הדלת, נפתחה זו ומבית הכנסת יצא זלמן חוטב העצים. זלמן זה, חרוץ ודייקן הוא, מעולם לא הפסיד תפלה כותיקין, ורק אמר הזהיר את השמש כי אם עוד פעם אחת יאחר למשמרתו, ידאג הוא בעצמו לפיטוריו...

פניו של השמש חוורו כסיד, וברכיו פקו. אלא שנס משמים קרה וזלמן לא הבחין בו כלל. כלומר, ראהו ואף הנהן בראשו קצרות לעומתו בברכת צפרא-טבא, אלא שכנראה נתחלף לו השמש במישהו אחר, שכן לא העיר לו מאום, ואף שמץ של רוגז לא שכן בעיניו.

גם אחרי תפלת מנחה, כאשר לא התגודד סביבו איש, ולראשונה זה שבוע ימים שלא ננעצו בו מבטי אשמה והערות דוקרות, נשם השמש לרווחה. מה פשרה של התעלומה? האם נואשו כולם מהתנור?

בבלות השחר של יום המחרת, כבר לא העלה השמש על דעתו לקום.

יום האתמול עבר בשקט, מדוע שיטריח את עצמו ממיטתו כעת?

כשקם לבסוף, הכהו לבו על שטותו.

אין הנס מתרחש פעמים, ולבטח היום יספוג כפלים...

להפתעתו, בירכוהו הכל לשלום כרגיל, ואיש לא פנה אליו בתלונה. אפילו חיים-ראובן המלמד שהוכיח אותו נמרצות שבעטיו אין הוא יכול ללמד את התינוקות כראוי, לאחר חסרה לו כוס התה של הבוקר, חיך לעומתו ברוגע.

ביום השלישי, הבין השמש סוף סוף את פשרו של הנס, כששאל את ר' תנחום הצדיק המתנועע בפניו מעלות השחר ועד חצות היום על ספריו, כיצד זה מחומם ההיכל.

מאן-דהוא משכים קום ומדליק את התנור - כך אמר ר' תנחום, שהיה סבור שהשמש הוא המדליק האלמוני.

"איני יודע מי זה הוא."

כאשר באתי היה בית הכנסת מואר, מוסק ונעים, והמים שבמיחם מבעבעים.

השמש הבונך גמגם משהו על כך שהוא שלח מישהו למלא את מקומו, ונעלם משם.

כמה טוב! מלאכתו נעשית על ידי אחרים!

כנראה יהודי שאין לו במה להסיק את ביתו, משכים קום ובא להתחמם בבית הכנסת חשב.

מאז, שן השמש שנת ישרים רגועה, ללא חלומות בעתה על פיטורים, וסיוטי לילה על צעקות וגידופים.

באותו המימם הוזקק השמש להשכים קום. מוכרח היה לקום ממיטתו לפני עלות השחר, וכיון שכן, כונו צעידו לבית הכנסת, לגלות מי הוא ממלא המוקם המסתורי.

שמן - הררה בדרכו לבית הכנסת - אין כוונותיו של הלה טובות, ורוצה הוא להגי את גבולי וליטול את משרתי.

חייב אני לדעת מי הוא זה.

דלת בית הכנסת פתוחה היתה, משמע - אותו אדם כבר הגיע.

אור קלוש שרר בהיכל, וצלליות ריצדו על הקירות. דמותו של ממלא המוקם המסתורי נראתה כפופה על ידי האח הגדול, מנסה להעלות את האש בעצי ההסקה.

"צפרא ומרי טב" קרא השמש לעברה של הדמות, מנסה לעמוד על זהותה ועל כוונותיה.

עוית של בהלה חלפה בגב האיש, והוא התכווץ במקומו בשתיקה, תוך שהוא ממשיך להתעסק באש ובעצים.

"בוקר טוב!" חזר השמש על קריאתו.

גם הפעם לא נענתה קריאתו.

השמש התרגז. מפני מה אין האיש עונה לו? וכי אין הוא ראוי לתגובה?!

הוא התקרב אל האיש והרעים בשלישית. "בוקר

טוב לך!"

האיש המונוץ לא הגיב.

באדישות המשיך להצית את הגפרורים ולהאחז את האש בעצים.

חמתו של השמש בערה בו, והוא בעט באיש בכעס. שמא יוציא התמהוני את ראשו מהתנור סוף סוף.

אך הלה לא זז.

במקום להוציא את ראשו - התחפר עמוק יותר על מקומו בתנור, והכניס את ראשו לחלל התנור המוצת...

שיעולים עזים בקעו מגרנו, העשן סימא את עיניו ונכנס לקנה הנשימה שלו, וזקנו נחרך מהאש הלוהטת, אך הוא לא זז.

רק כשחש שהשמש פנה משם, הוציא את ראשו, ונמלט מבית הכנסת כשפניו מכוסות בצעיף.

ולגודל מזלו של השמש, לא הבין אף אחד מתושבי ברנוביץ' מה קרה לזקנו של המשגיח המפורסם רבי ישראל יעקב לייבצ'אנסקי, שמחציתו נעלמה....

כך קיים רבי ישראל יעקב בעצמו "נוח לו לאדם שיפיל עצמו לתוך כבשן האש ואל ילבין פני חברו ברבים" כפשוטו ממש!

ונראה לומר בדרך רמז:

כבשן האש עליו אמרו חכמים שנוח לו לאדם להפיל עצמו אל תוכו מהלבנת פני חבריו, הם נרות הנוכח.

אם 'פיל' האדם את עצמו לתוך החנוכה, יכניס את עצמו למהות התה, וידבק באור, יזכה למידות טובות הרמוזות ב"ואל ילבין פני חברו".

רומז נוסף יש כאן:

המילים 'נח לו' הם בגימטריא 'תנוכה' (עם האותיות).

ואחרי כצאת השמש מבחינה

ובענין זה, מפורסמת היא העובדה אותה מספר הגאון רבי חיים יוסף דוד אזולאי זי"ע - 'החיד"א', על רבו **רבינו חיים בן-עטר** בעל 'אור החיים' הקדוש כמה פעמים בספריו, תוך הדגשת חשיבות הדברים: "וכבר כתבתי שאני כותב זה הרבה פעמים - להיות יקר הערך ודברי מוסר צריך לחזור עליהם לעורר הלב ליראה את ה'" (מראית העין ר"ה ז).

וזהו המעשה:

פעם אחת זלזל אחד מתקפי הקהל בעירו של רבינו בעל אור החיים הקדוש, בתלמיד חכם אחד.

על מנת להשכיך שלום בעיר, פנה בעל אור החיים להכנס זה, וביקשו שיעביר על מידותיו ויחמל לאותו עשיר.

נגנה אותו חכם ואמר: תיכף ומיד לאחר שביזה אותי מחלתי לו לעשיר זה.

מפני שאמרו בזהר הקדוש (ח"א כח): שחטאי ישראל כביכול מכבידים על כנפי השכינה, ומצערים אותה. ועל מנת שלא יהיה צער לשכינה מחלתי לו לאותו אדם שביזה אותי תיכף ומיד, וכך לא נזקק לו הדבר לעוון.

ובספרו 'דבש לפ' (מערכת מ את כג), ביאר מרן החיד"א לאור מעשה זה את דברי האמורא הקדוש רבא שאמר (ר"ה ז): "כל המעביר על מדותיו, מעבירין לו על כל פשעיו, שנאמר (מ"ה ז) 'נָשָׂא עֲוֹן וְעָבַר עַל פְּשָׁעוֹ, לִמִּי נוֹשָׂא עוֹן - לִמִּי שְׁעוֹבַר עַל פְּשָׁעוֹ'."

כי המעביר על מדותיו ומוחל לאחרים על מנת שלא יצטרע לשכינה הקדושה מאותה העבירה, זוכה בה במידה הוא שיעבירו על כל פשעיו על מנת שא יחא צער לשכינה מעוונותיו שלו.

וכך מצאנו בספר הקדוש 'שפת אמת' (ליקוטים, שבת פח), שכתב על דברי חכמינו שאמרו: "עלובין ואינן עולבין, שומעין חרפתו ואינן משיבין, עושין מאהבה ושומחין ביסורין - עליהן הכתוב אומר ואהביו כצאת השמש בגבורתו."

טעם הדבר הוא מפני שאמרו חכמינו (סנהדרין פ"ז מ"ה) "בשעה שאדם מצטער שכינה מה הלשון אומרת: כביכול קלני מראשי קלני מזרועי".

כלומר, השכינה מצטערת בצערם של ישראל. ולפיכך הצדיקים שאינם רוצים לגרום לצער השכינה שמחים ביסורים, כדי להקל את צער השכינה כביכול.

תפילה פנינים וערגליות בעניני עבודה שבלב זו תפילה

יעקב משלם חצי נזק, כי ענין המסירות נפש הוא לתקן את חטא אדם הראשון. ובגמרא אמרו שהגרסה היא: "רבי יעקב אומר תם משלם חצי נזק". ואין כוונתה לתקן את גרסת המשנה, אלא מפרשת כוונתה, שיעקב איש תם ושלם, על כן הוא מתקן חצי הנזק על ידי מסירות נפש של קריאת שמע, ובכך משלים את התיקון. והוא כאשר אמרנו, שיוסף ענינו מסירות הנפש בנפילת אפיים, ויעקב משלים את התיקון על ידי עבודת מסירות הנפש בקריאת שמע. (באר לחי רוא" פרשת וישב)

ואהבת את ה' אלהיך

בשעה שהולך רבינו הקדוש רבי יהודה אריה לייב מגור זי"ע"א בעל הישפת אמת, את בנו בכורו רבינו בעל האימרי אמת' לחופה, התקיימה 'קבלת פנים' לחתן כנהוג, בהשתתפות בני המשפחה וחסידיים מעטים. במשך זמן קבלת הפנים, ישב הרבי אחוז בשרעפ-קדוש ולא דיבר מאומה. בעיצומו של המעמד, קם אחד החסידים והשמיע דברי כיבושים בחושים - 'גראמען', כפי המקובל. וכאשר סיים את דבריו אמר: "כעת יכרך אבי החתן את בנו כנהוג".

הישפת אמת' לא הגיב לדבריו, אך כאשר תמה קבלת הפנים ועמדו הכל לצאת אל החופה, הניח את ידו על ראש החתן ואמר את הפסוק 'וְאֶהְבֶּתָּ אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ כָּל לבָבְךָ וְכָל נַפְשְׁךָ וְכָל מַאֲדְךָ...' ונראה לומר, מדוע בחר מרן הישפת אמת' לבדוק את בנו בברכה זו לפני חופתו, על פי דברי רבינו המהר"ל מפראג זי"ע בספרו 'נתיבות עולם' (נתיב אהבת השם פרק א) שפירש את מאמר חכמינו ז"ל במסכת ברכות (א:):

"בשעה שהוציאו את רבי עקיבא להריגה - זמן קריאת שמע היה, והיו סורקים את בשרו במסרוקות של ברזל, והיה מקבל עליו עול מלכות שמים. אמרו לו תלמידיו: רבינו, עד כאן? אמר להם: כל ימי הייתי מצטער על פסוק זה בכל נפשך - אפילו נוטל את נשמתו! אמרתי: מתי יבא לידי ואקיימנו... ועכשיו שבא לידי לא אקיימנו? היה מאריך באחד עד שיצתה נשמתו באחד..."

יצתה בת קול ואמרה: אשריך רבי עקיבא שיצאת נשמתך באחד!" שאל המהר"ל: מדוע האריך רבי עקיבא בתיבת 'אחד'? הן לפי דבריו של רבי עקיבא עצמו - ראוי היה שיאריך במילים 'ובכל נפשך'; שהרי על פסוק זה אותו דרשו 'אפילו נוטל את נשמתך' היה מצטער כל ימיו לקיימו! ביאר המהר"ל כי שורש מסירות הנפש שאותה דרשו מהמילים 'ובכל נפשך', מצוי בתיבת 'אחד'.

גם שני ידידים האוהבים איש את רעהו כנפשו, ישויות נפרדות הם. אולם, אהבת ה' אותה נטע הבורא בלבו של כל יהודי, איננה כאהבת אוהב - מאת ה' היא, ונשמתו של היהודי שהיא חלק א-לוה ממעל אחת היא עם אהבת ה' וייחודו! על פי דבריו המאירים של רבינו המהר"ל, תתבאר הברכה המיוחדת שבדרך הישפת אמת' את בנו טרם חופתו.

הלא הדגה הגבוהה ביותר באהבה, היא שמחת הנישואין בהם דבק האדם עם

מסירות נפש להצלת ניצוצות

את סוד מסירות הנפש בקריאת שמע, יש לבאר על פי מה ששינוי במשנה (ב"ק ט:): "רבי יעקב משלם חצי נזק", והקשו בגמרא: רבי יעקב מה מעשהו ומה ענינו כאן? וכי הוא הויק למאן דהו? ויישוב שיש לגורם: "רבי יעקב אומר, תם משלם חצי נזק". וגילה הגאון הקדוש רבי מנחם עזריה מפאנו, שבדברים אלו טמון סוד עמוק, אך לא פירט מהו.

בא הרב הקדוש רבי שמעון שלמה מבענדר זי"ע והאיר אור נפלא בעומק הטמון כאן, וביאר, כי ישנן שתי בחינות של מסירות נפש: אחת בקריאת שמע, ואחת בנפילת אפיים. כל 'מסירות נפש' משמעותה שמירת את נפשו למיתה, אך מסירות נפש של קריאת שמע היינו מדרגת 'כלה שאיר ולבב' (תהלים עג טו), כלות הנפש להידבק בשורשה, בחינת והחיות רצוא ושוב (מחזקא א ד), כלומר המלאכים המכונים חיות הקודש רצים מגודל תשוקת הדביקות לקראת בוראם, ולאחר מכן שבים חזרה כדי שלא יבטלו ממציאותם מחמת הקרבה אל קדושתו.

ומסירות נפש של נפילת אפיים היא שירות נפשו עד עמקי שאול כדי להעלות משם את ניצוצות הקדושה הרוחניים הנפולים שם ושבוים במדור הטומאה, ועל כך נאמר (שמואל א' ו'): 'ה' ממית ומחיה מוריד שאול ויעל', כי הקב"ה עוזרו ומעלה אותו מעמקי שאול ומחיה אותו. ישנם צדיקים שעיקר עבודתם היא במסירות נפשם בבחינה הראשונה, שעובדים בחשק וברצון עד כלות הנפש מגודל הדביקות, וישנם שעובדים בבחינה השנייה, שיוודים לעמקי שאול להעלות את הניצוצות הקדושים.

ושני סוגי הצדיקים צריכים זה לזה, ובפרט הצדיק שמוסר את נפשו לירד מטה מטה, עלייתו על ידי שאוזה כחבלי יעקב, כי יעקב עבודתו בבחינה הראשונה הנוכרת, ועליו נאמר (דברים טו): "יעקב חבל נחלתו". לעומתו, יוסף שייך לבחינה השנייה, שיווד לשאול ומעלה הניצוצות, ומטעם זה נסתבב הדבר שירד למצרים, ערות הארץ ונתנסה שם בכמה ניסיונות.

לפיכך כשנעלה יוסף מעיני אביו וחשב כי חיה רעה מלכותו, אמר (בראשית לו ה): 'כי ארד אל בני אבל שאולה', כאומר: מעתה שיוסף איננו, ממילא עבודתו לדרת שאולה ולעלות מוסר עלי, ואחר כך כשנודע לו שיוסף חי, אמר (שם מו ל): 'אמותה הפעם', וביארו רבותינו זכרונם לברכה (נחומא ויגש) שאמר: כשבאו ואמרו לי שיוסף מת, סבור הייתי שאמות שתי מיתות, ומעתה ידעתי כי אמות מיתה אחת בלבד.

בפשוטו הכוונה שהיה יעקב סבור שימות בעולם הזה וגם איבד עולם הבא, ואילו כעת יודע שימות רק בעולם הזה. אך רבי שמעון בענדר מפרש לפי דרכו, שהיה סבור שאיבד את שתי העבודות של מסירות הנפש, מחמת שלא יוכל לפעול מאומה בלא כוח של יוסף. ולכן נאמר על הזמן שראה יעקב את יוסף (בראשית נ א): 'ויפול יוסף על צואריו', והכוונה לנפילת אפיים ומסירות הנפש שהיה עושה כדרכו בקודש; ולגבי יעקב אמרו רבותינו (דף ארץ וזאט א') שבאותה שעה היה קורא את שמע, הרי שנתורה לו העבודה של מסירות נפש בקריאת שמע.

ומעתה יואר אור חדש בדברי המשנה: "רבי

יוכל להתפלל אל הבורא כדבעי, בלא מניעה.

על פי שיטת רבי יהושע, יתבאר הכתוב 'ויגש אליו יהודה':

כאשר ראה יהודה שהוא ואחיו נקלעו לצרה גדולה, פתח בשבחו של מקום ובהודאה - כרמוז בשמו 'יהודה' על שם ההודאה, ושם אל לבו שבכל צער יש ניצוץ קדוש מהבורא יתברך המחיה אותו, ורק לאחר מכן החל להתפלל: "ידבר נא עבדך דבר באזני אדני".

ואכן, תכף ומיד זכה לראות את הישועה, כאשר הלבושים שהסתירו את המשנה למלך הוסרו, ולעיניו נתגלה חסד ה' בדמות אחיהם יוסף הצדיק.

שטרי קודם

כך מתארת התורה את פגישתם המרגשת של יוסף ואביו יעקב לאחר שנים כה רבות של נתק (בראשית מו טו): 'ויאסור יוסף מורכבתו ויעל לקראת ישראל אביו גושנה וירא אליו ויפול על צואריו ויבך על צואריו עוד, ורש"י הביא מרבותינו, שבאותה עשה היה יעקב קורא את שמע.

והשאלה נשאלת, וכי לא מצא יעקב פנאי לקרות את שמע אלא באותה שעה מיוחדת, כשהוא זוכה סוף סוף לפגוש את בנו לאחר שנים כה רבות שבהן היה סבור כי כבר מת?

ופירש רבינו יהודה ליווא מפראג, המוכר בכינויו מהר"ל מפראג (גור אריה), שכאשר בא יעקב וראה את יוסף בנו המולך על כל ארץ מצרים, באו בלבו אהבתו ויראתו של הקדוש ברוך הוא, כי שם אל לבו כיצד מדותיו יתברך הן טובות ושלמות ומשלם שכר טוב ליראיו. וכך היא הגהת החסידים, שכאשר יאירע להם מאורע טוב הרי אהבתם מתגברת והם מתדבקים עוד יותר אל הקדוש ברוך הוא, לפיכך קרא כעת קריאת שמע, שבה נזכרים ייחוד מלכות שמים (דברים ו ד) ואהבתו (שם פסוק ה), וקיבל מלכותו ואהבתו ויראתו.

והוסיף הרב הקדוש רבי אברהם מרדכי מגור זי"ע בספרו 'אמרי אמת' (ויגש תרצ"ה), כי לפני שירד יעקב אביו לגלות מצרים, הקדים וקיבל עליו עול מלכות שמים, כיון שנאמר (ויקרא כה מב) 'כי עבדי הם וגו' לא ימכרו ממכרת עבד', הרי שם מקבלים אנו עול מלכות שמים גם בגלות, לא יוכלו לחול עלינו שעבודים אחרים, כדברי המדרש (תורת כהנים ג א), 'עבדי ה' - שטרי קודם'. ועל דרך זו אמר הכתוב (תהלים קיח ה) 'מן המצר קראתי יי', היינו שצריכים אנו לקבל עול מלכות שמים בכל הצרות, ועל ידי כך 'ענני במרחב יי', ונפטרים מהן.

דברי רבותינו זכרונם לברכה יוארו עוד, על פי מה שכתב הרב הקדוש רבינו חיים בן עטר זי"ע בספרו 'אור החיים' בפרשת אחתון (דברים ו ה), בבית הכתוב 'ואהבת את ה' אלהיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאודך', ששלושה דברים אלו - החיים, והבנים, והמוזנות - הם כללות חשק האדם והפצו בעולם, והחסר אחד מהם, יקרא מת. ובא הקדוש ברוך הוא לצוות לאדם, כי הגם שיחסר ממנו דבר אחד מאלה או אפילו כולם, לא תרפה רוחו ולא תיחלש אהבתו אליו. ועוד הביא לפרש, שבא הקדוש ברוך הוא להורות לאדם, שירגיש בעצמו כאילו מילא ה' כל מחסורו בבנים, חיים ומוזנות, וממילא תרבה אצלו הכרת הטוב ואהבת הבורא.

לאור דברים אלו נוכל לבאר, כי מה שאמרו על יעקב אביונו עליו השלום שהיה קורא את שמע באותה עת, רמז רמזו, שבראותו את יוסף בנו הצדיק, זכה לקרוא קריאת שמע בשלימות בדרך המעולה, שאז היה שלם בבנים, חיים ומוזנות, והיה ביכולתו להשלים אהבתו לה' להיותה מעולה בכל המעלות, ולגלות זאת בפני כל.

שבחו של מקום

העמיק חקר הרב הקדוש רבי יעקב יוסף הכהן מפולנאה זי"ע בעל התולדות יעקב יוסף' (ויחי ד"ה ויחי), על פי מה ששמע ממורו הבעל שם טוב הקדוש בבאור הפסוק (בראשית מד יח) 'ויגש אליו יהודה ואמר בי אדני'.

שתי שיטות מצאנו בדברי חכמינו (ע"ז ט), האם על האדם להקדים תחלה את שאלת צרכיו, או את התפלה ואת שבחו של מקום.

לדעת רבי אליעזר, תחלה ישאל צרכיו ואחר תתפלל, שנאמר (תהלים קב א) 'תפלה לעני כי יעטוף ולפני ה' ישפך שיחו'. תחלה בקשות העני, ולאחר מכן שיחה שהיא התפלה.

ואילו רבי יהושע אמר, שתחלה יש להתפלל ורק לאחר מכן לבקש צרכיו, שנאמר (שם קמב ג) 'אשפוך לפניו שיחי, צרתי לפניו אגיד'.

והסביר מרגא הבעל שם טוב הקדוש, כי אין מחלוקת בין התנאים הקדושים, אלא כל אחד מהם הציע דרך אחרת בתפלה, ומטרת שניהם זהה.

אך תחלה עלינו להקדים יסוד חשוב בעניני האמונה על פי דברי הרמב"ן ועל פי הראב"ד בהקדמת פירושו לספר יצירה, שם המשיח את הספירות הקדושות שבאמצעותן, כביכול, ברא הקדוש ברוך הוא את עולמו, לצורת הבנין שבונה הבנאי:

בזמן שבונה אדם בנין, משקע הוא מכוחותיו בתוך הבנין גופו, וצורת הבנין שבונה מקורה בבונה, אף שהוא נפרד ממנו. והוא גם היחס של העולם הגשמי והחומרי שכביכול נפרד ורחוק מאד מאורו של הבורא, אל הקדוש ברוך הוא שבראו.

יחס דומה מופיע בדברי חכמינו (ב"ר נא ה), שהוא המשיח ואת למין חגב הגדל עם לבושו. כך, הסביר אור שבעת הימים הבעל שם טוב הקדוש, הבורא יתברך הוא מקור העולם והוא המחיה אותו בכל רגע, אלא שהוא כביכול מוסתר מאחורי לבושים אלו, שלאמיתו של דבר - אחד הם עם יוצר העולם.

נמצא, אם כן, כי בכל צער וייסורים שעוברים על האדם בעולם הזה, ישנו ניצוץ קדוש מהבורא יתברך המחיה אותם, אלא שניצוץ זה מכוסה ומוסתר על ידי לבושים שונים.

וכאשר האדם מבין זאת, ויודע שמאחורי הלבושים נמצא הקדוש ברוך הוא בעצמו, והניצוץ הקדוש מאתו הוא המחיה צרה וטיידרה זו שנפלה עליו, ממילא הוא חושף את הניצוץ האלקי ופושט מעליו את הלבושים המסתירים, כיון שאין הם מצליחים לחצוץ בין האדם לבין הבורא יתברך.

גילוי זה גורם ממילא להסרת הצער וטיידרה מעליו, כיון שהניצוץ האלקי מתגלה, והצער שנגרם עקב הסתרתו מאחורי הלבושים בטל, כיון שנפשטו הלבושים.

על פי הקדמה חשובה זו, ביאר בעל התולדות יעקב יוסף' את דבריהם של רבי אליעזר ורבי יהושע ששנים הם, אלא שכל אחד מהם הציע דרך אחרת: רבי אליעזר אמר כי יש להתפלל תחלה, כלומר, על ידי שמאמין שהבורא יתברך נמצא בכל מקום ועמו הוא בצרה, תתבטל הצרה, ואחר יוכל לסדר שבחו של מקום כראוי ברגע ובלא טרדה.

ואילו רבי יהושע אמר, כי על האדם לסדר תחלה שבחו של מקום, שהוא מלא כל הארץ כבודו, ושכל צרתם לו צר, וממילא ישם אל לבו שהקדוש ברוך הוא בעצמו נמצא עמו בצרתו, וכל הצרה מקורה מהניצוץ הקדוש המחיה אותו, וממילא יפטר ממנה. ולאחר שתוסר הטרדה מלבו,

אשתו עד שנמשלו בני הזוג לאחד, כדברי הכתוב (בראשית ב' כד) 'על כן יעזב איש את אביו ואמו ויצא אל אשתו ויהיו לבשר אחד'.

אהבה זו של אחדות גמורה, יש למסור לקדוש ברוך הוא, שאהבתו היא האהבה האמיתית המתאחדת בעצמותו יתברך! וכדרך שאמר זקנו של רבינו השפת אמת - הגאון הקדוש רבי יצחק מאיר מגור בעל 'חידושי הר"מ זיע"א, על דברי רש"י הקדוש שפירש את הפסוק (בראשית מו כט) 'וַיֵּאָסֶר יוֹסֵף מִרְכָּבָתוֹ וַיַּעַל לְקִרְיַת יִשְׂרָאֵל אֲבִיו גִּשְׁנָה וַיְרֵא אֵלָיו וַיֵּפֶל עַל צַוְאָרָיו וַיִּבְכֶּה עַל צַוְאָרָיו עוֹד'.

"אבל יעקב לא נפל על צוארי יוסף ולא נשקו, ואמרו רבותינו שהיה קורא את שמע".

מדוע קרא יעקב אבינו באותה שעה נרגשת קריאת שמע?

יסוד עצום למדנו מכאן - אמר החידושי הר"מ:

באותה שעה בה ראה יעקב אבינו את פני בנו אהבו שנעלם מאתו לפני עשרים ושנים שנה, התעוררו בלבו רגשות אהבה עצומים שלא ניתן לאתר כלל.

את אותן רגשות אהבה מסר יעקב אבינו - בחירי האבות לבוראו ויוצרו בשלמות, ובאותו רגע נורא-הוד בו פגש את בנו, קיבל עליו עול מלכות שמים באהבה עצומה וקרא קריאת שמע...

הנהגה נכונה

והרי מעשה מרטיט על מצוה זו - 'ואהבת את ה' אלהיך בכל לבבך ובכל נפשך'.

מהישיבים ראשונה במלכות חצר הרב הקדוש רבי מרדכי מלכוניץ זיע"א היה החסיד רבי מאיר ממיר.

עובד ה' נפלא, ובעל מדרגה של ממש היה, והכל שחו אחריה בהערצה.

לפרנסתו עסק רבי מאיר בטקסטיל והיה סוחר בבדים. לשם כך נוסע היה על פני הארץ לקנות ולמכור.

פָּרַק הַזֶּמֶן בו הַתְּרַחֵשׁ סְפּוּרָנוּ, היה רבי מאיר כבר בגיל העמידה לחייו, כאשר בבית מסחרו התקבלה הזמנה מאת מנהל העסקים של הגרף מטמושוב.

מבחר עצום של בדים אותם מציע הגרף למכירה פורטו בהזמנה, תוך הבטחה להצעת מחיר הגונה ומשתלמת.

בהצעה קוסמת שכזו לא נתקל רבי מאיר מעודו, והוא עלה על העגלה הראשונה הנוסעת לכיוון טומושוב.

בארמון של הפרנץ התקבל רבי מאיר בסבר פנים יפות, והובל הישר אל אולם התצוגה.

דלתות האולם נפתחו ונשימתו של רבי מאיר נעתקה.

מאות ואלפי גלילי בדי יוקרה כמותם לא ראה בחייו, ניצבו בסדר מופתי לאורכו של האולם הענק.

רבי מאיר לא התמהמה והתיישב מיד לסגור את העיסקה עם מנהל המכירות של הגרף.

בתקופה זו נהוג היה שכל אחד משני הצדדים מציע היה את הסכום בו הוא חפץ - הקונה מגיש היה הצעת מחיר כמה יאות לשלם על הסחורה, והמוכר בכמה יסכים למכרה.

מנקודה זו היו פותחים במשא ומתן ומתמקחים עד שהיו מגיעים לעמק השווה.

ישב רבי מאיר לערוך את החשבון עד שהגיע לסכום שהיה נראה לו הגיוני לשלם בעבור הבדים, והגיש למנהל את הצעת המחיר של הגרף, חצי מחיר!!!

האם זו הייתה?

המוכר הציע למכור את סחורתו במחצית הסכום שהוצע לו?!

כיצד זה ייתכן? האם הבדים מזויפים? שמו גנובים הם?

אך לא.

המנהל הצג תעודות ממפעלי הטקסטיל הגדולים בלונדון ופריז, ואצבעותיו המנוסות של רבי מאיר שמישו את הבדים ידעו להבחין מיד שאין כאן מעשה רמיה.

בדים מקוריים ואיכותיים ביותר.

רבי מאיר שהבין שהזדמנות פז נקרתה בפניו, לא תכנן להחמיצה בשל הרהורים ותהיות סביב שגועונו של פריץ עשיר, וחתם על העסקה במקום.

כעבור כמה שעות כבר היתה עגלתו הטעונה במאות גלילי בדים משובחים אותם קיבל במחיר אפסי - בדרכה חזרה.

רווח עצום גרף רבי מאיר ממכירת הסחורה, וכעבור זמן קצר עשה את דרכו שוב לטומושוב, כולו תקוה שהפריץ העשיר לא התפכח משגועונו.

כמעשהו בראשונה היה גם הפעם.

הגרף הובילו לאולם התצוגה, ולאחר סיור קצר ישב רבי מאיר לסגור את העסקה.

שוב הגיש רבי מאיר את הצעת המחיר שלו כשכלבו הולם.

ובתאפק בכח מלגתו בשמחה כאשר הצעת המחיר שהגיש המנהל היתה זהה לזו שבפעם הקודמת, מחצית המחיר!!!

משמע, הפריץ טרם התפכח.

לא בזבוז רבי מאיר זמן, חתם על העסקה ומיהר למכור את הסחורה הנפלאה.

מאן ואילך הפך הדבר לנוהג קבוע. רבי מאיר עזב את כל הסוחרים מהם רגיל היה לקנות. מכרה זהב מצא, כלום יש לו זמן להתפנות לזוטות?

לעתים קרובות נסע לטומושוב לארמון הפרנץ, שם חתם על עסקה הזויה בכל קנה מידה, וגרף רווחים עצומים.

כך נמשך הדבר תקופה.

עד הפעם ההיא בה הגיע רבי מאיר לארמון...

רבי מאיר הגיע כהרגלו, ודפק על דלתה של חדר הגרף, אלא שכאשר נפתחה הדלת נרתע לאחוריו.

הפריץ עמד מולו זועם וקוצף כשעיניו מוצפות דם:

"יהודי רמאי שכמותך!! חשבת שתוכל לרמות אותי לנצח?!"

כיצד אתה מעז לגנוב ממני סכומי עתק שכאלו?!"

רבי מאיר בהה בו בפחד: "איני מבין על מה כבודו מדבר" גמגם.

חרונו של הגוי גבר: "אל תיתמם!! כבר תקופה ארוכה שאמת לוקח ממני את הבדים היקרים ביותר ומשלם לי עליהם חצי מחיר!!"

בשרו של רבי מאיר נעשה חידודים חידודים.

מתברר שהפריץ אינו משוגע כפי שנראה היה, והוא עומד לשלם ביוקר על טעותו הנוראה של מנהל המכירות.

"אדוני הגרף, איני אשם בזה... זה מנהל המכירות..." ניסה רבי מאיר להסביר.

הפריץ השתולל מזועם, כעסו רק גבר והלך מרגע לרגע, עד שהוא נפנה בחמת זעם ונטל לידי את רובה הציד שלו.

"כעת תקבל את גמולך ההולם על עזותך! בן מוות אתה!" רתח.

רגליו של רבי מאיר הנפחד לא נשמעו קולו, והוא קרס על הרצפה, מתחנן על חייו.

"אדוני, אשלם לך את כל מה שהפסדת עד הפרוטה האחרונה..." ניסה לבקש, אך אזוני של הערל היו אטומות, ובעיניו בער ניצוץ הרצח.

"יהודי נבזה! איני צריך את כספך המזוהם!"

מוות תמות על עזותך!" צרח תוך שהוא מכוון את קנה הרובה לכיוון היהודי שעל הארץ.

לפתע צץ על פניו חיור שטני, הוא הרפה את ידו מהרובה, פתח את מגירת השולחן, והוציא צלם מזהב.

"יש לך אפשרות אחת לחיות - השתחוה לצלם ואוותר לך!"

זעזוע עבר בגופו של רבי מאיר, והוא שיסע את הפריץ: "לא ולא! לעולם לא אמיר את דת אבותי בשום אופן שבעולם!"

פניו של הפריץ אדמו: "או שאתה מנסה את הצלם או שאני יורה בך כאן ועכשיו!!!"

צרח.

רבי מאיר לא נבהל, הוא הזדקף במקומו וקרא בעוז: "עשה בי כרצונך! תוכל לירות בי - אך ביהדותי לא אבגוד!"

"יש לך רגע אחרון להתחרט!!" צווח הפריץ תוך שהוא מכוון את הקנה לעברו של רבי מאיר: "אתה רוצה לחיות? נשק את הצלם!!" קרא והניח את אצבעו על ההדק.

"לא!!!" זעק רבי מאיר, וקרא בקול: "שמע ישראל!"

שקט השתרר בחדר.

רבי מאיר סיים לומר 'ה' אלקינו ה' אחד' ולהפתעתו עדיין נותר בחיים. כנראה נתקע הרובה לרגע.

בחופזה המשיך למלמל את הפסוק 'ואהבת את ה' אלהיך בכל לבבך ובכל נפשך...' תוך שהוא מהרהר על רגע זה שבו לידו לקיים 'בכל נפשך' - אפילו נוטל את נפשך כפי שדרשו חז"ל.

הרהורו ארך רגע ושניים אך הקליע טרם נורה.

בחשש פקח חצי עין, ומחמת התדהמה לשונו פסקה מלמלמל.

הפריץ עמד מולו רגוע ושליו בידיים ריקות בכיכול לא רצה לרצחו נפש לפני רגע קט.

הרובה נח על השולחן, והצלם המוחזב אף הוא נעלם.

"התכרינ?" שאל את רבי מאיר בקול נרגש.

רבי מאיר נעץ את עיניו בחשש בפני הפריץ, וגמגם: "אני מכיר את אדוני מעת שהתחלתי לקנות אצלו את..."

"ניסה להיזכר, האם מעולם לא ראית אותי לפני כן?" שאל בקול רך.

אך רבי מאיר לא הכיר.

"אם כך אזכיר לך אני" אמר הפריץ: עשרות שנים חלפו מאותו יום בו נסע רבי מאיר הסוחר הצעיר לדרנקו.

תוך כדי הנסיעה מבחין רבי מאיר בחבילה קטנה המושלכת בשולי הדרך, ממנה בוקע קול.

"עצור!" הוא מורה לעגלון: "הבא לי בבקשה את החבילה המושלכת על הארץ..."

החבילה התבררה כתינוק קטן בן כמה שבועות העטוף בסמרטוטים וצורה מרה מרעב, אל הסמרטוטים הוצמד פתק קטן בו נכתב בשגיאות כתיב:

"אנשים טובים!"

אנא! עשו חסד עם איוואן התינוק וקחו אותו לביתכם!

הוריו אינם יכולים לגדל אותו!"

רחמינו של רבי מאיר נכמרו על התינוק, והוא הורה לעגלון: "סובב את העגלה, אנו שבים!"

וכך חזר רבי מאיר לביתו כשבידיו תינוק גוי...

"גם על הגויים עלינו לרחם, חביב אדם שנברא בצלם" אמר לזוגתו המופתעת.

ומאותו היום גדל התינוק בביתו של רבי מאיר, שדאג לכל מחסורו.

אמנם, לא ככל הילדים. נזהר רבי מאיר שלא יתערב התינוק עם ילדיו הטהורים, ושעה הבדלה ברורה בין התינוק האסופי לשאר בני הבית.

הגוי הקטן גדל בחברת המשרתים, לא

חש כיפה וכמובן לא למד ולא התפלל, ובשבתות שימש כגוי של שבת.

כך היה עד שהגיע לגיל עשרים.

כאשר בגר הנער והיה לאיש, אמר לרבי מאיר: "את כל עולמי חייב אני לך על שהצלת מאיר וגידלת אותי במסירות כל חיי, כעת - משבגרתי, שוב איני רוצה להיות עליך למעמסה."

אסע לדרכי ואחיה את חיי".

נתן רבי מאיר לאיוואן סכום כסף הגון, והגוי נפרד ממייטבו בדמעות, ונעלם.

בתקופה הראשונה עוד היה שולח מכתבים לאיש-חסדו, אך הם הלכו ופחתו עד שהקשר פסק כליל.

וכעת, כחלוף עשרים שנה מיום הפרידה פונה הפריץ לרבי מאיר ושואל: "האין מזהה אותי?? אני הוא איוואן!!!"

רבי מאיר שפסף את עיניו בתדהמה, ובחן שוב את פרצופו של הפריץ.

זכרונו החל להתבהר. אכן יש דמיון בין פרצופו של גוי זה שביקש לרצחו נפש, לאותו גוי שגידל בביתו עשרים שנה תמימות.

"אמור לי, מדוע רצית לרצחני?? מה עשית לך??"

האם זו הכרת הטובה שלך על כל אותן שנים שגידלתי אותך??" קרא בקול.

הפריץ חייך.

"אסביר לך: מיום שגדלתי והייתי לאיש, לא פסקתי מלחשוב כיצד יכול אני להשיב לך מעט מן המעט מגמולך הטוב עמי?"

הן אספת אותי מהיער - שם צפוי הייתי למוות בטוח, גידלת אותי בביתך, ולא חסכת ממני מאומה.

ואפילו על בני עמך איני נמנה..."

האם יכול אני להחזיר לך טובה על כך? הדבר הראשון שעשיתי משתלחתי להגיע למעמדי הרם, היה להזמין אותך אלי, ולגרומך לך לרווחים עצומים על חשבוננו..."

"אז מדוע התחרטת לפתע?" קרא רבי מאיר הנסער עדיין מאימת המוות שחווה.

"כבר תבין."

לרגע לא התחרטתי על כך.

אך כאשר חשבתי על כך, הבנתי שאף אם אתן לי מיליוני רובלים, לא אצליח להשיב לך ולו מעט מן המעט.

וזכר אני אותך מאז - הכסף מעולם לא היה אצלך בעל ערך.

הוא היווה אצלך רק אמצעי לפרנס את ביתך ומשפחתך, ולקיים בו מצוות וגמילות חסדים.

עולמך האמיתי היה רוחני.

וכיצד אוכל אני הגוי לגרום לך עונג רוחני? נזכרתי, כיצד היית מתלהב אי-אז בסעודות השבת, ומתאר את מעלתם הגדולה והזכות העצומה שנפלה בחלקם של יהודים שזכו למסור את נפשם על אמונתם.

ותמיד היית אומר: 'הלואי ונזכה לזה אף אננו!'

והחלטתי להעניק לך את המתנה הזו...

אל דאגה, כמובן שלא תכננתי להרוג אותך" הסביר הפריץ כאשר ראה את מבטו ההמום של רבי מאיר.

"רציתי רק להעניק לך את הרגע הזה בו תמסור את נפשך למען אלקיך, ותעבדנו בכל לבבך ובכל נפשך..."

מעשה נורא זה סיפר הרבי מסלונים בעל 'בזכרת אברהם' - לידידו הרבי בעל היל' משחק מגור זכותם תנן עלינו, כאשר הגיע הרבי מגור לבקרו בחול המועד סוכות, ובסיימו קרא:

"שׁוּ בְּנֵפֶשְׁכֶּם אֶת גּוֹדֵל חֲסִידוֹתָיו שֶׁל רַבִּי מֵאִיר מִמִּיר, שֶׁאֲפִילוּ הָעֶרֶל שֶׁגִּדֵּל בְּבֵיתוֹ, הִצְלִיחַ לְהִבֵּן בְּשִׁכְלוֹ הַגָּס מִהוּ הַתַּעֲוֹנָה הָעִילָאִי בִּיּוֹרָה שִׁכּוּל הוּא לְגִירוֹם לֹא!!!"

